

Metodika par kārtību, kādā ar latvāni invadētās zemes vienības iekļauj Siguldas novada administratīvās teritorijas latvāņa izplatības ierobežošanas pasākumu organizatoriskajā plānā

I. Vispārīgie jautājumi

1. Metodika nosaka kārtību, kādā ar Sosnovska latvāni (*Heracleum sosnowskyi Manden*) (turpmāk – Latvānis) invadētās zemes vienības Siguldas novadā, par kurām zemes īpašnieks vai tiesiskais valdītājs nav iesniedzis Ministru kabineta 2008.gada 14.jūlija noteikumu Nr.559 “Invazīvo augu sugas – Sosnovska latvāņa – izplatības ierobežošanas noteikumi” (turpmāk - Noteikumi) 3. vai 7. punktā minēto informāciju vai neveic Latvāņa izplatības ierobežošanas pasākumus (turpmāk - Zemes vienība), iekļauj Siguldas novada administratīvās teritorijas latvāņa izplatības ierobežošanas pasākumu organizatoriskajā plānā (turpmāk - Organizatoriskais plāns).

2. Jautājumus par ar Latvāni invadēto Zemes vienību iekļaušanu Organizatoriskajā plānā izskata Siguldas novada Invazīvo augu sugu izplatības ierobežošanas ekspertu grupa (turpmāk - Ekspertu grupa), pamatojoties uz:

- 2.1. aktu par ar Latvāņiem invadētās zemes vienības apsekošanu;
- 2.2. Nekustamā īpašuma nodokļu administrēšanas programmas datubāzē (turpmāk - NINO datubāze) esošo informāciju;
- 2.3. Valsts augu aizsardzības dienesta (turpmāk - VAAD) Kultūraugu uzraudzības valsts informācijas sistēmas invazīvo augu sugu izplatības datubāzēs (turpmāk - Datubāze) un VAAD Sosnovska latvāņa izplatības kartē (<http://karte.vaad.gov.lv>) (turpmāk - Karte) esošo informāciju.

II. Latvāņa vispārējs raksturojums^{1 2}.

3. Latvānis ir agresīva svešzemju augu suga, kas ievesta Latvijas Republikas teritorijā 20.gadsimta 40.gadu beigās - 50.gadu sākumā kā lopbarības augs savas lielās biomasas apjoma dēļ. 80.gadu beigās - 90.gadu sākumā, mainoties lauku apsaimniekošanas politikai Latvijā, Latvāņa izplatība kļuva nekontrolējama.

4. Latvānis spēj veidot lielas un blīvas audzes, kā rezultātā pakāpeniski samazinās floras bioloģiskā daudzveidība. Vienlaikus ar ekoloģiskajām problēmām Latvānis rada arī nopietnus draudus cilvēka veselībai (Latvāņa sula ir fototoksiska).

5. Latvānim raksturīgas šādas morfoloģiskas pazīmes:

- 5.1. divgadīgs līdz daudzgadīgs, 2 – 4 m augsts lakstaugs ar spēcīgu mietsaknes sakņu sistēmu;
- 5.2. stublājs dobs, rievaini ribains, vairāk vai mazāk ar matiņiem, lejasdaļā bieži ar sārtiem plankumiem, diametrs līdz 10 cm;

¹ Latvijas Republikas Vides ministrija, Latvijas Republikas Zemkopības ministrija, Latvijas Lauksaimniecības universitāte, Valsts SIA "Latvijas Augu aizsardzības pētniecības centrs", Valsts SIA "Vides projekti", Latvijas Vides aizsardzības fonds. (2007.) Latvānis, tā izplatības ierobežošana. Informatīvs materiāls. - 55 lpp.

² Nielsen, C., H.P. Ravn, W. Nentwig un M. Wade (red.). (2005.) Invazīvie latvāņi: izplatība, bioloģija un ierobežošanas pamatprincipi. Teorētiskie aspekti un praktiskie ieteikumi. Forest& Landscape Denmark, Hoersholma, Dānija. - 44 lpp.

5.3. apakšējās lapas lielas, 0,5 - 1,5 m platas un garas, lapas virspuse kaila, apakšpusē dažreiz raupji matiņi uz lapas izceltajām dzīslām. Lapas plūksnainas, ar 1 - 2 (retāk 3) sānu plūksnu pāriem. Gala plūksna staraini šķelta līdz dalīta, parasti 3 segmentos. Segmentu gali strupi vai īsi smaili. Sānu plūksnas plūksnaini šķeltas un atkarībā no auga vecuma - ar vai bez kātiem. Jauno dzinumumu lapām šķēlumi nelieli, vecāko dzinumumu lapām tie dziļi, reizēm plūksnas pat ar kātiem. Lapas mala divkārt rupji zāgzobaina, zobaina vai nevienādi rantaina. Lapas kāts šķērsgrīzumā ieapaļš, dobs;

5.4. stublāja lapas ar makstīm; makstis atvērtas, pagarinātas, kailas vai ar retiem matiņiem uz dzīslām, ar labi attīstītām austiņām, maksts mala viļņaina un ar skropstiņām;

5.5. centrālās ziedkopas saliktais čemurs 20 - 40 (50) cm diametrā, ar nevienāda garuma 30 - 75 stariem, čemura forma izliekta. Čemura un čemuriņu stari ar raupjiem un īsiem matiņiem. Vainaglapas baltas, pumpuru stadijā dažreiz iesārtas. Malējo ziedu ārējās vainaglapas lielākas par pārējām, gandrīz trīsstūrveidīgas, dalītas divās daļās;

5.6. auglis ir sauss kopauglis, kas sadalās 2 plakanos skaldeņos, Augļi eliptiski, otrādi olveidīgi, 0,7 - 0,9 cm gari un 0,5 - 0,6 cm plati.

6. Uz viena Latvāņa auga var attīstīties 3 - 20 tūkstoši un vairāk, pat līdz 100 tūkstošiem sēklu. Sēklas ienākas augusta beigās vai septembra sākumā atkarībā no veģetācijas perioda īpatnībām. Nogatavojušās sēklas viegli atdalās no čemura un vispirms piesārņo augsni vairāku metru diametrā ap augu. Daudzu augu sugu sēklas miera periodā var saglabāties augsnē ilgu laiku, tā veidojot sēklu krājumus, un piemērotos apstākļos spēj sadīgt. Pēc atdalīšanās no mātesauga ilgāk par gadu augsnē saglabājas apmēram 8% sēklu, ilgāk par diviem gadiem - 5% sēklu. Pavasarī Latvāņu atmatās ir konstatēti pat 1500 - 2000 jauno augu dīgsti uz 1 m².

7. Latvāņa izplatību nodrošina vējš, putni, ūdens, cilvēks, augsnes apstrādes mašīnas u.c.

8. Ņemot vērā Latvāņa agresīvo attīstības modeli, novēro ļoti strauju dabisko fitocenožu piesārņošanu. Lielākā daļa sēklu nonāk augsnes virskārtā netālu no mātes auga. Ja augs ir apmēram 2 m garš, tad 60-90 % sēklu nonāk uz augsnes apmēram 4 m rādiusā ap mātesaugu. Sēklu blīvums strauji samazinās, attālinoties no to avota. Atsevišķas sēklas izplatās ievērojami tālāk, tādējādi sekmējot jaunu vietu invadēšanu. Piemēram, pētījumu rezultāti Čehijas Republikā par *H.mantegazzianum* izplatību lokāli rāda, ka tās vidējais ātrums var sasniegt 10 m/gadā, līdz ar to invadētās platības pieaugums gadā pārsniedz 1200 m². Šie vidējie rādītāji atbilst informācijai par citu pasaulē sastopamu invazīvo sugu izplatīšanās ātrumu. Sēklām nokļūstot tekošā ūdenī, tiek piesārņotas novadgrāvju, upju un citu ūdensteču krasta joslas. Latvāņu sēklas ūdenī peldošā stāvoklī atrodas vismaz 3 diennaktis. Pēc tam ap 90 % sēklu nogrimst. Pēc ekspertu (zinātnieku un praktiķu) aplēsēm latvāņa izplatības minimālais pieaugums gadā vidēji sastāda 10%.

III. Ar Latvāni invadētās teritorijas noteikšana

9. Ar Latvāni invadētās teritorijas apsekošanas komisija, kuras sastāvā ir vismaz 2 (divi) Ekspertu grupas locekļi (turpmāk - Apsekošanas komisija):

9.1. vizuāli novērtē Zemes vienības teritorijas atbilstību Kartē norādītajai ar Latvāni invadētajai teritorijai;

9.2. Zemes vienību apseko, ejot gar ārpusi ar Latvāni invadētajai teritorijai, un ja iespējams, arī šķērsojot ar Latvāni invadēto teritoriju. Apsekošanas rezultāti tiek fiksēti:

9.2.1. apsekošanas aktā (turpmāk - Apsekošanās akts);

9.2.2. Kartes izkopējumā;

9.2.2. fotogrāfijās.

IV. Ar Latvāni invadēto Zemes vienību iekļaušana Organizatoriskajā plānā

10. Katru gadu no 1.augusta līdz 15.oktobrim Ekspertu grupa izvērtē Zemes vienības un sagatavo Organizatoriskajā plānā iekļaujamo Zemes vienību sarakstu (turpmāk - Saraksts), ar mērķi organizēt un koordinēt Latvāņa ierobežošanas pasākumu veikšanu atbilstoši normatīvajiem aktiem. Sarakstā tiek norādīts Zemes vienības nosaukums, kadastra apzīmējums, Zemes vienībā konkrēta ar Latvāni invadētās teritorijas, kurā pašvaldība plāno organizēt un koordinēt Latvāņa izplatības ierobežošanas pasākumu veikšanu, platība (turpmāk – Platība), kā arī norāda plānotos Latvāņa ierobežošanas pasākumus un metodes un laika posmu, kurā plānots tos veikt.

10.¹ Laika posmā no 16.oktobra līdz Organizatoriskā plāna sagatavošanai vai precizēšanai Ekspertu grupa precizē Sarakstu.

11. Sarakstā iekļaujamās Platības noteikšanai Ekspertu grupa izvērtē Apsekošanas komisijas Apsekošanas aktā un Kartē norādīto informāciju, un:

11.1. ja ar Latvāni invadētā teritorija ir norādīta Kartē, par Platību tiek noteikta visa Kartē norādītā ar Latvāni invadētā teritorijas platība, bet ne lielāka par NINO datubāzē norādīto kopējo zemes vienības platību;

11.2. ja ar Latvāni invadētā teritorija nav norādīta Kartē, Ekspertu grupa par to informē VAAD datu precizēšanai Datubāzē un Kartē, un par Platību tiek noteikta visa aktualizētajā Kartē norādītā ar Latvāni invadētā teritorijas platība, bet ne lielāka kā NINO datubāzē norādītā kopējā zemes vienības platība;

11.3. ir tiesīga noteikt lielāku vai mazāku Platību nekā Kartē norādītā ar Latvāni invadētā teritorija (piemēram, ar Latvāni invadēta daļa platības, vai daļā platības zemes īpašnieks pats veic Latvāņu ierobežošanu), uzdodot Apsekošanas komisijai atkārtoti apsekot Zemes vienību atbilstoši šīs metodikas III daļai un veikt tās instrumentālu uzmērīšanu, izmantojot globālās pozicionēšanas sistēmu, fiksējot konstatētos Latvāņa atrašanās vietu ārējos punktus. Apsekošanas komisija, nosakot Latvāņa atrašanās vietu ārējo punktu koordinātes, ņem vērā, ka fiksētā punkta maksimālais attālums no Latvāņa atrašanās vietas ir līdz 2 (diviem) metriem, un Apsekošanas aktā papildus norāda informāciju par Zemes vienībā ar Latvāni invadētās teritorijas platību. Šajā gadījumā Ekspertu komisija par Platību nosaka šajā apakšpunkta kārtībā sagatavotajā Apsekošanas aktā papildus norādīto ar Latvāni invadēto teritorijas platību.

12. Eksperta grupa, nosakot Latvāņa izplatības ierobežošanas metodes un laika posmu, kurā plānots veikt pasākumus, ievēro likumos un citos normatīvajos aktos noteiktās prasības.

13. Organizatorisko plānu Ekspertu grupa sagatavo vai precizē katru gadu no 1.februāra līdz 1.aprīlim.

14. Lēmumu par Organizatoriskā plāna apstiprināšanu vai izmaiņām šajā plānā pieņem Siguldas novada pašvaldības dome.